

Research Paper

Comparing the social self-efficacy of clients working in agro-industrial complexes and ordinary clients stationed in Arak prisons in line with regional planning and sustainable development

Mojtaba Habibizadeh,¹ Masoumeh Motlaq,*² Frank Seydi³

1. Department of Sociology, Arak Branch, Islamic Azad University, Arak, Iran.
2. Department of Sociology, Arak Branch, Islamic Azad University, Arak, Iran (Corresponding author).
3. Department of Sociology, Arak Branch, Islamic Azad University, Arak, Iran.

ARTICLE INFO | **Abstract**

PP: 589-605

Use your device to scan and
read the article online



Keywords: *Social self-efficacy, social resilience, clients, clients, prisons in Arak city.*

The present study aimed to compare the social self-efficacy of inmates working in agro-industrial complexes and ordinary inmates in Arak city prisons, and to examine its effect on the social resilience of their families. Based on a positivist worldview and a quantitative approach, the research adopted a descriptive, comparative, and causal design with a survey method. After reviewing relevant literature through a systematic library method, data were collected using a researcher-made social self-efficacy questionnaire (inspired by Scherer et al., 1982) and a social resilience scale (Pettferbaum et al., 2013). The statistical population consisted of 3,400 inmates (2,500 in Arak prison and 900 in agro-industrial complexes), from which 345 samples were selected via the Cochran formula and stratified random sampling. Finally, 339 valid questionnaires were analyzed using comparative analysis and structural equation modeling (SmartPLS and SPSS). Findings revealed a significant difference in social self-efficacy between the two groups. Social self-efficacy showed a positive and significant effect on the social resilience of inmates' families, particularly in the dimensions of family connection and care, family resources, and improvement capacity. However, no significant effect was found on family disaster management, information and communication, and social health among inmates in agro-industrial complexes. Among ordinary inmates, social self-efficacy also enhanced family social participation, but not other dimensions. The study concludes that structured and participatory activities enhance inmates' social capital and resocialization, suggesting that prison authorities and support organizations prioritize such programs to reduce social harms and improve family well-being.

Citation: Habibizadeh, M., Motlaq, M., Seydi, F. (2024). **Comparing the social self-efficacy of clients working in agro-industrial complexes and ordinary clients stationed in Arak prisons in line with regional planning and sustainable development.** Quarterly Journal of Geography (Regional Planning), 14(19), 589-605

DOI: [10.22034/jgeoq.2022.279608.3000](https://doi.org/10.22034/jgeoq.2022.279608.3000)

* **Corresponding author:** Masoumeh Motlagh, **Email:** m-motlaq@iau.arak.ac.ir

Copyright © 2024 The Authors. Published by Qeshm Institute. This is an open access article under the CC BY license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

Extended Abstract

Introduction

The historical dynamics of the social structure of societies show that despite the existence of cultural and social institutions to prepare individuals to accept roles and conform to norms and values, unfortunately, some people act contrary to social rules and norms due to individual, family, social and economic factors, and this action leads to disruption of social order and violation of individual and social rights. Accordingly, governments use coercive force (physical coercion) in order to protect the law and regulate social relations and relationships and restore the rights of others and in line with social acceptance due to the reduction of the function of internal control. One of the tools of this method is "prison". Self-efficacy is the belief of individuals about their abilities that determines certain levels of performance and affects effective events in life and is one of the individual factors that, if it is high, the individual is likely to enjoy his/her activity more, considering the internal feeling created by his/her performance and the existing conditions.

Methodology

The research has adopted a descriptive research approach with a comparative and causal approach.

Results and Discussion

This research was conducted considering the necessity of the difference in social self-efficacy of clients working in agro-industrial complexes and ordinary clients residing in Arak prisons and its effect on the social resilience of the clients' families from a sociological perspective in Arak prison. This issue is a mental and social issue. The researcher has defined the issues and issues related to self-efficacy and social resilience among ordinary and free prisoners, and has based most of its responsibilities on the development and empowerment of their families with an economic approach and the

establishment of their social responsibility, which is very important in managing social capital and recognizing its sociological components, but has been neglected. Naturally, there are other components that can be defined in the research field. Considering the review of past research and the study and search around the research topic, it was selected that the main components were selected in accordance with the content of the research hypotheses.

Conclusion

This study aims to explain sociologically the comparison of social self-efficacy of clients working in agro-industrial complexes and ordinary clients residing in prisons in Arak city and its effect on the social resilience of the clients' families. Therefore, a conceptual model based on basic studies related to the literature and research background that represents the causal relationships between research variables, the independent research variable including social self-efficacy based on the research of Shearer et al. (1982) and the dependent variable of social resilience based on the research of Pettferbaum et al. (2013); Keyes (1988); Koerner and Fitzpatrick (2002), was extracted and the research problem was selected. In order to test the conceptual research model in the form of a certain sample size and to respond to the research hypotheses and test them, the method of comparing means and multiple regression and structural equation modeling and descriptive statistics for demographic variables and research questions and variables was used. A questionnaire was distributed among 397 members of the study sample, including two groups of clients working in agro-industrial complexes and ordinary clients residing in prisons in Arak city. Finally, after pre-processing and screening, 331 samples among clients working in agro-industrial complexes and 330 samples among ordinary clients residing in prisons in Arak city were analyzed with the help of SPSS and Smart.Pls software with a return rate of 83 percent.

References

1. Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: The exercise of control*. New York: W.H. Freeman.
2. Bandura, A. (1986) Perceived self-efficacy in cognitive development and functioning.
3. Maddux JE. The power of believing you can. *Handbook of positive psychology*. oxford university press, 2002.
4. Lerman, A. E., Sadin, M. L., & Ankuda, C. K. (2017). Prison labor, rehabilitation, and the self-efficacy of incarcerated men. *Journal of Offender Rehabilitation*, 56(4), 257–276.
5. Schunk, D. H., & DiBenedetto, M. K. (2016). Self-efficacy theory in education. In K. R. Wentzel & D. B. Miele (Eds.), *Handbook of motivation at school* (2nd ed., pp. 34–54). Routledge.
6. Patrick, H., Knee, C. R., Canevello, A., & Lonsbary, C. (2007). The role of need fulfillment in relationship functioning and well-being: A self-determination theory perspective. *Journal of Personality and Social Psychology*, 92, 434–457.
7. Caprara, G. V.; Steca, P; Zelli, A & Capanna, C. (2005). A New Scale for Measuring Adults' Prosocialness. *European Journal of Psychological Assessment*. 21, (2), 77-89.
8. Smith, H. M., & Betz, N. E. (2000). Development and Validation of a Scale of Perceived Social Self-Efficacy. *Journal of Career Assessment*, 8(3), 283-301. <https://doi.org/10.1177/106907270000800306>
9. Caprara, G. V., Alessandri, G., & Eisenberg, N. (2011). Prosociality: The contribution of traits, values, and self-efficacy beliefs. *Journal of Personality and Social Psychology*, 102(6), 1289–1303. <https://doi.org/10.1037/a0025626>
10. Salado, V., Gaspar, T., Moreno-Maldonado, C., Gaspar de Matos, M., & Rivera, F. (2024). The Social Self-Efficacy Scale for Spanish and Portuguese (13–18-Year-Olds) Adolescents: Psychometric Properties and Measurement Invariance. *Journal of Psychoeducational Assessment*, 42(5), 570-587. <https://doi.org/10.1177/07342829241241923>.



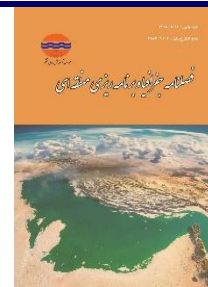
انجمن ژئوپلیتیک ایران

فصلنامه جغرافیا (برنامه ریزی منطقه‌ای)

دوره ۱۴، شماره ۵۴، بهار ۱۴۰۳

شاپا چاپی: ۶۴۶۲-۲۲۲۸ شاپا الکترونیکی: ۲۱۱۲-۲۷۸۳

Journal Homepage: <https://www.jgeoqeshm.ir/>



مقاله پژوهشی

مقایسه خودکارآمدی اجتماعی مددجویان شاغل در مجتمع‌های کشت و صنعت و مددجویان عادی مستقر در زندان‌های شهر اراک در راستای برنامه ریزی منطقه‌ای و توسعه پایدار

مجتبی حبیبی زاده- گروه جامعه‌شناسی، واحد اراک، دانشگاه آزاد اسلامی، اراک، ایران

معصومه مطلق* - گروه جامعه‌شناسی، واحد اراک، دانشگاه آزاد اسلامی، اراک، ایران

فرانک سیدی- گروه جامعه‌شناسی، واحد اراک، دانشگاه آزاد اسلامی، اراک، ایران

اطلاعات مقاله	چکیده
<p>شماره صفحات: ۵۸۹-۶۰۵</p> <p>از دستگاه خود برای اسکن و خواندن مقاله به صورت آنلاین استفاده کنید</p>  <p>واژه‌های کلیدی: خودکارآمدی اجتماعی، تاب‌آوری اجتماعی، مددجویان، مددجویان، زندان‌های شهر اراک.</p>	<p>هدف اصلی این پژوهش، مقایسه خودکارآمدی اجتماعی مددجویان شاغل در مجتمع‌های کشت و صنعت و مددجویان عادی زندان‌های شهر اراک و بررسی تأثیر آن بر تاب‌آوری اجتماعی خانواده‌های آنان است. پژوهش با جهان‌بینی اثبات‌گرایی و رویکرد کمی انجام شده و از نظر راهبرد، توصیفی-مقایسه‌ای و علی است. پژوهش از نوع کاربردی و بر پایه روش پیمایشی انجام گرفته است. در مرحله نخست، مبانی نظری و پیشینه موضوع با روش کتابخانه‌ای و رویکرد نظام‌مند گردآوری شد. سپس داده‌های میدانی با استفاده از دو پرسشنامه استاندارد شامل خودکارآمدی اجتماعی (محقق‌ساخته با الهام از Scherer و همکاران، ۱۹۸۲ (و تاب‌آوری اجتماعی Pettferbaum) و همکاران، ۲۰۱۳ (جمع‌آوری گردید. جامعه آماری شامل ۳۴۰۰ نفر از زندانیان استان مرکزی (۲۵۰۰ نفر در زندان اراک و ۹۰۰ نفر در مجتمع‌های کشت و صنعت) بود. بر اساس فرمول کوکران، ۳۴۵ نفر به عنوان نمونه انتخاب شدند و برای اطمینان از تعمیم‌پذیری نتایج، ۳۹۷ پرسشنامه توزیع شد که در نهایت ۳۳۹ پرسشنامه معتبر مورد تحلیل قرار گرفت. داده‌ها با استفاده از تحلیل مقایسه‌ای و مدل‌سازی معادلات ساختاری در نرم‌افزارهای SPSS و SmartPLS بررسی شدند. یافته‌ها نشان دادند خودکارآمدی اجتماعی میان دو گروه تفاوت معناداری دارد و این متغیر بر تاب‌آوری اجتماعی خانواده مددجویان تأثیر مثبت و معنادار دارد. خودکارآمدی اجتماعی به‌ویژه بر ابعاد اتصال و مراقبت خانوادگی، منابع خانواده و ظرفیت بهبود خانواده اثرگذار است، اما بر مدیریت فاجعه، ارتباطات و سلامت اجتماعی خانواده تأثیری ندارد. در نتیجه، مشارکت فعال مددجویان در فعالیت‌های ساختارمند موجب افزایش سرمایه اجتماعی و تسهیل بازاجتماعی شدن پس از آزادی می‌شود و لازم است سازمان زندان‌ها و نهادهای حمایتی این رویکرد را در برنامه‌های اجرایی خود لحاظ کنند.</p>

استناد: حبیبی زاده، مجتبی، مطلق، معصومه، سیدی، فرانک. (۱۴۰۳) مقایسه خودکارآمدی اجتماعی مددجویان شاغل در مجتمع‌های

کشت و صنعت و مددجویان عادی مستقر در زندان‌های شهر اراک در راستای برنامه ریزی منطقه‌ای و توسعه پایدار. فصلنامه

جغرافیا (برنامه ریزی منطقه‌ای)، ۱۴(۱۹)، ۵۸۹-۶۰۵

DOI:10.22034/jgeoq.2022.279608.3000

مقدمه

پویش تاریخی ساختار اجتماعی جوامع مبین آن است علیرغم وجود نهادهای فرهنگی و اجتماعی برای آماده‌سازی افراد جهت پذیرش نقش‌ها و هم‌نوایی با هنجارها و ارزش‌ها، متأسفانه عده‌ای منتج از عوامل فردی، خانوادگی، اجتماعی و اقتصادی برخلاف قواعد و هنجارهای اجتماعی عمل می‌کنند و این کنش، اختلال در نظم اجتماعی و تضییع حقوق فردی و اجتماعی را به دنبال دارد. بر همین اساس دولت‌ها به منظور صیانت از قانون و انتظام بخشی به روابط و مناسبات اجتماعی و اعاده حقوق دیگران و در راستای جامعه‌پذیری به دلیل کاهش کارکرد کنترل درونی، از قوه قهریه (اجبار فیزیکی) استفاده می‌نمایند. یکی از ابزارهای این شیوه «زندان» است. خودکارآمدی باور افراد درباره توانایی‌هایشان است که سطوح معینی از عملکرد را مشخص می‌کند و بر اتفاقات مؤثر در زندگی تأثیر می‌گذارد و از جمله عوامل فردی است که در صورت بالا بودن آن، احتمال می‌رود فرد با توجه به احساس درونی به وجود آمده از عملکرد خود و شرایط موجود از فعالیت خود لذت بیشتری ببرد.

خودکارآمدی نقش مهمی در سازگاری روان‌شناختی، سلامت روانی و جسمانی و نیز راهبردهای تغییر رفتار دارد. خودکارآمدی به باور شخص در مورد اینکه چگونه به‌خوبی می‌تواند در تغییر موفق باشد دلالت دارد. انسان دارای خودکارآمدی اجتماعی در شروع ارتباط اجتماعی و دوست‌یابی جدید توانا تر هستند. بنابراین شناسایی عوامل مؤثر بر خودکارآمدی می‌تواند تأثیر بسزایی در موفقیت‌های مددجویان یا زندانیان و پیشرفت در زندگی آن‌ها گردد. این عوامل در برخی از زندانیان حتی بیشتر از توان اشتغال در محیط اجتماعی موجب پیشرفت در نحوه و سبک زندگی‌شان می‌باشد. تاب‌آوری با ارتقا تفکر، مهارت‌های خود مدیریتی و خودتنظیمی و کسب دانش بیشتر، ارتقا توانمندی، احساس هویت و کارآمدی، توانایی تصمیم‌گیری و برنامه‌ریزی، باور به آینده و هدف‌گذاری در ارتباط است. تاب‌آوری باعث می‌شود همدلی با دیگران را یاد بگیریم و در شرایط طاقت‌فرسا بتوانیم با کمک گرفتن از درست‌ترین مداخلات، بهترین عملکرد را داشته باشیم. ویژگی تاب‌آوری در محیط خانواده و در انواع رفتار، افکار و اعمال قابل یادگیری و آموخته شدن است. پس تاب‌آوری یک ویژگی ذاتی نیست بلکه کاملاً قابل اکتساب است. بنابراین، تاب‌آوری یک مفهوم روان‌شناختی است که به قدرت تحمل و سازگاری افراد در شرایط غیرمنتظره اشاره دارد و منجر به ارتقای سلامت روان، رشد شخصیت و خود شکوفایی می‌شود.

امروزه در جهانی پویا و سرتاسر رقابتی، سازمان‌ها بایستی توانمندی همه اعضای خود را به سرمایه تبدیل کنند. خصوصاً سازمان‌هایی که هنوز همه اعضای آن فرصت‌های برابر برای سهیم بودن در رهبری ندارند (امیر پور و همکاران، ۱۳۹۴؛ ۵). پویش تاریخی ساختار اجتماعی جوامع مبین آن است علیرغم وجود نهادهای فرهنگی و اجتماعی برای آماده‌سازی افراد جهت پذیرش نقش‌ها و هم‌نوایی با هنجارها و ارزش‌ها، متأسفانه عده‌ای منتج از عوامل فردی، خانوادگی، اجتماعی و اقتصادی برخلاف قواعد و هنجارهای اجتماعی عمل می‌کنند و این کنش، اختلال در نظم اجتماعی و تضییع حقوق فردی و اجتماعی را به دنبال دارد. بر همین اساس دولت‌ها به منظور صیانت از قانون و انتظام بخشی به روابط و مناسبات اجتماعی و اعاده حقوق دیگران و در راستای جامعه‌پذیری به دلیل کاهش کارکرد کنترل درونی، از قوه قهریه (اجبار فیزیکی) استفاده می‌نمایند. یکی از ابزارهای این شیوه «زندان» است. زندان محلی است که در آن متهمان و محکومان با قرار حکم کتبی مقام قضائی، موقت یا برای مدت معین و یا دائم به‌منظور اصلاح و تربیت و درمان نارسایی‌ها و بیماری‌های اجتماعی با تحمل کیفر نگهداری می‌شوند. گزارش‌هایی که در دو دهه اخیر انتشار یافته، نشان می‌دهد افراد زندانی به‌طور تأسف باری میزان بیشتری از مشکلات سلامت روان را در مقایسه با جمعیت عادی تجربه می‌نمایند زیرا زندانی بودن اثرات روانی مهمی بر آنان دارد. به‌طوری‌که به‌عنوان عامل خطری برای انواع استرس‌های عاطفی بد، مطرح می‌باشد. همچنین جمعیت زندانی به‌طور نامناسبی با تروماها، کمبودهای روحی و روانی و توان اندکی در مقابله با سختی‌ها مواجه‌اند. علاوه بر این میزان خودکشی در زندانیان، شش برابر جمعیت عمومی گزارش شده است.

خودکارآمدی باور افراد درباره توانایی‌هایشان است که سطوح معینی از عملکرد را مشخص می‌کند و بر اتفاقات مؤثر در زندگی تأثیر می‌گذارد (نریمانی و وحیدی، ۱۳۹۲؛ ۲). خودکارآمدی از جمله عوامل فردی است که در صورت بالا بودن آن، احتمال می‌رود فرد با توجه به احساس درونی به وجود آمده از عملکرد خود و شرایط موجود از فعالیت خود لذت بیشتری ببرد (آقاخان بابائی و پور سلطانی زرنی، ۱۳۹۶؛ ۳). خود کارآمدی به قضاوت‌های افراد در رابطه با توانایی‌هایشان در به ثمر رساندن سطوح طراحی شده عملکرد اطلاق می‌شود. خودکارآمدی نقش مهمی در سازگاری روان‌شناختی، سلامت روانی و جسمانی و نیز راهبردهای تغییر رفتار

دارد (باندورا، ۱۹۹۷؛ ۱۸۵). به عبارت دیگر بندورا بیان نمود که در واقع واسطه میان دانش و عمل خودکارآمدی می‌باشد. قضاوت مردم درباره توانائی‌شان برای سازمان‌دهی و اجرای امور، لازمه دستیابی به عملکرد موفق است. این امر ربطی به راهبردهایی که فرد به کار می‌برد ندارد، بلکه دآوری درباره آنچه می‌تواند انجام دهد، مهم است اعتقاد فرد به توانایی خود برای انجام مؤثر فعالیت‌هایی است که به مشارکت اجتماعی موفق منجر می‌شود (باندورا، ۱۹۹۷؛ ۱۸۶).

بر اساس نظریه شناختی اجتماعی باندورا (۱۹۹۷) خودکارآمدی به وسیله چهار عامل تعیین می‌شود

الف) تجربیات گذشته

ب) مقایسه فرد با افرادی که مشابه وی هستند

ج) ترغیب کلامی

د) حالات روان‌شناختی و عاطفی.

خودکارآمدی به باور شخص در مورد اینکه چگونه به خوبی می‌تواند در تغییر موفق باشد دلالت دارد. در نظام شناختی- اجتماعی باندورا، منظور از خودکارآمدی مفهومی است که به احساسات شایستگی و کفایت شخصی در مورد انجام اعمالی که توان آن را در خود می‌بیند اشاره دارد. خودکارآمدی منعکس‌کننده انتظارات یک فرد درباره عملکرد آینده در شرایط (بافتها) خاص است (پاتریک، کار وانیلی، ۲۰۱۰؛ ۷). انسان دارای خودکارآمدی اجتماعی در شروع ارتباط اجتماعی و دوست‌یابی جدید توانا تر هستند. انسان دارای خودکارآمدی اجتماعی در شروع ارتباط اجتماعی و دوست‌یابی جدید توانا تر هستند. پژوهش‌ها نشان می‌دهد که میزان بالای خودکارآمدی اجتماعی با میزان بالای عزت‌نفس، اعتماد اجتماعی و مهارت‌های حل مسئله همراه است (کاپرارا و استیکا، ۲۰۰۵؛ اسمیت و بتز، ۲۰۰۰؛ و کاپرارا ۲۰۱۰).

خودکارآمدی به عنوان یک عامل انگیزشی، منجر به افزایش عملکرد تحصیلی و کاهش استرس می‌شود؛ بنابراین شناسایی عوامل مؤثر بر خودکارآمدی می‌تواند تأثیر بسزایی در موفقیت‌های مددجویان یا زندانیان و پیشرفت در زندگی آن‌ها گردد. خودکارآمدی اجتماعی به توان فرد در رویارویی با مسائل برای رسیدن به اهداف و موفقیت او در جامعه اشاره دارد. خودکارآمدی بیشتر از این که تحت تأثیر ویژگی‌های هوش و توان یادگیری زندانیان باشد، تحت تأثیر ویژگی‌های شخصیتی از جمله باور داشتن خود (اعتماد به نفس)، تلاشگر بودن و تسلیم نشدن، و آرسی علل عدم موفقیت به هنگام ناکامی (خود سنجی)، آرایش جدید مقدمات و رویه‌های اجتماعی رسیدن به هدف (خودتنظیمی) و تحت کنترل درآوردن تکانه‌ها (خود رهبری) قرار دارد. این عوامل در برخی از زندانیان حتی بیشتر از توان اشتغال در محیط اجتماعی موجب پیشرفت در نحوه و سبک زندگی‌شان می‌باشد (امین زاده و سرمد، ۱۳۸۸؛ اسلامی و همکاران، ۱۳۸۷؛ گل محمدی، ۱۳۹۰؛ ۵).

خودکارآمدی اجتماعی، بر انتخاب رفتار، تلاش و پشتکار و پیگیری اهداف در جامعه مؤثر است و نحوه مراجعه با موانع و چالش‌های جامعه را تعیین می‌کند. این باور، نقش مهمی در سازگاری اجتماعی، موفقیت شغلی و سلامت روان افراد دارد. طبق نظریه‌ی باندورا، خودکارآمدی نقش مهمی در سازگاری روان‌شناختی، مشکلات روانی، سلامت جسمانی و نیز راهبردهای تغییر رفتار خود - رهنمون، مشاوره داد (مادوکس، ۲۰۰۲؛ ۲۲۱). مفهوم دیگر از خودکارآمدی اجتماعی عبارت‌اند از «اعتقاد فرد مبتنی بر دارا بودن و توانایی لازم برای رسیدن به اهداف مهم در جامعه» و پیش‌بینی کننده رضایت از زندگی و عواطف مثبت می‌باشد. علاوه بر این احساس، خودکارآمدی در قبال اهداف مهم‌تر در مقایسه با داشتن احساس خودکارآمدی در قبال اهداف کم‌اهمیت‌تر نقش تعیین‌کننده قوی‌تری دارد. هم‌چنین احساس خودکارآمدی برای دستیابی به احساس خشنودی در جامعه مهم و ضروری است؛ اما این خودکارآمدی باید در حیطه‌هایی از زندگی فرد که برای او مهم هستند اثر بگذارد، احساس یکی از جنبه‌های اساسی خودکارآمدی شخص این است که فرد از راه اعمال کنترل می‌تواند بر پیامدهای زندگی خود تأثیرگذار باشد. به‌ویژه هنگام رویارویی با عوامل استرس‌ز در جامعه، داشتن احساس کنترل بر شرایط، عامل مهم در سازگاری با موقعیت‌های گوناگون است (بندورا، ۱۹۸۶؛ ۱۸۶). خودکارآمدی دارای سه بعد مقدار، قدرت و عمومیت می‌باشد.

مقدار خودکارآمدی: به دشواری و مشکلاتی که شخص آمادگی مقابله با آن‌ها را دارد اشاره می‌کند، مثلاً خیلی از افراد معتقدند که باید چیزهای جدیدی را آزمایش کرد، اما هرگز این کار را انجام نمی‌دهند.

قدرت خودکارآمدی: عقیده محکم فرد بر این که می‌تواند از عهده یک رفتار مشکل برآید. قدرت خودکارآمدی به تفاوت بین این فکر «شاید بتوانیم این کار را انجام دهیم» و این فکر که «مطمئنم این کار را انجام دهم».

عمومیت خودکارآمدی: به اعتقاد فرد به خودش برای دادن مناسب‌ترین پاسخ در شرایط و موقعیت‌های مختلف اشاره دارد (آهنی، ۱۳۸۸).

در دنیای متلاطم و نا اطمینان امروز، سیستم‌های اقتصادی و اجتماعی با مخاطرات متعددی روبه‌رو هستند که قابلیت پیش‌بینی پایین داشته و دانش بشر در خصوص آثار و پیامدهای آن‌ها اندک است. بهترین راه مقابله با این مخاطرات، ارتقای تاب‌آوری ملی است. در این رویکرد، سیستمی تاب آور است که بتواند مخاطرات موقت یا دائم را جذب کرده و خود را با شرایط به‌سرعت در حال تغییر انطباق دهد بدون اینکه کارکرد خود را از دست بدهد (غیاثوند و عبدالشاه، ۱۳۹۴؛ ۳).

زندگی امروز ما در عصر حاضر به‌نوعی با استرس گره‌خورده است. استرس جز جدانشدنی این روزهای ماست. واکنش افراد در مقابله با استرس و فاجعه متفاوت است. یک اصطلاح مرتبط به شرایط مقابله با استرس و سختی وجود دارد و آن تاب‌آوری است. از لحاظ روان‌شناختی، تاب‌آوری به میزان ظرفیت افراد برای مقاومت یا مقابله با استرس و فاجعه گفته می‌شود. تاب‌آوری یک ویژگی مهم برای هر فردی محسوب می‌شود. روان‌شناسان همواره به افزایش و ارتقا این ویژگی در انسان‌ها توصیه می‌کنند. اگر تاب‌آوری در افراد ارتقا پیدا کند، میزان سازگاری و غلبه بر خطرات و سختی‌ها در فرد بیشتر می‌شود. زمانی که از تاب‌آوری صحبت می‌کنیم، منظورمان این نیست که یک زندگی بدون استرس یا سختی خواهیم داشت بلکه تاب‌آوری یعنی به هنگام سختی‌ها و استرس می‌توانیم یک واکنش درست از خودمان نشان دهیم. زمانی که در موقعیت سختی قرار می‌گیریم، ناراحت می‌شویم، سختی زیادی را تحمل می‌کنیم، اندوهگین می‌شویم اما اگر تاب‌آوری بالایی داشته باشیم می‌توانیم زودتر با شرایط سازگار شویم.

لازم به ذکر است، تاب‌آوری با ارتقا تفکر، مهارت‌های خود مدیریتی و خودتنظیمی و کسب دانش بیشتر، ارتقا توانمندی، احساس هویت و کارآمدی، توانایی تصمیم‌گیری و برنامه‌ریزی، باور به آینده و هدف‌گذاری در ارتباط است. تاب‌آوری باعث می‌شود همدلی با دیگران را یاد بگیریم و در شرایط طاقت‌فرسا بتوانیم با کمک گرفتن از درست‌ترین مداخلات، بهترین عملکرد را داشته باشیم. ویژگی تاب‌آوری در محیط خانواده و در انواع رفتار، افکار و اعمال قابل یادگیری و آموخته شدن است. اگر پدر و مادر در خانواده دارای ویژگی تاب‌آوری بالا باشند، بالطبع فرزندان آن‌ها تاب‌آوری را یاد خواهند گرفت؛ پس تاب‌آوری یک ویژگی ذاتی نیست بلکه کاملاً قابل اکتساب است. بنابراین، تاب‌آوری یک مفهوم روان‌شناختی است که به قدرت تحمل و سازگاری افراد در شرایط غیرمنتظره اشاره دارد و منجر به ارتقای سلامت روان، رشد شخصیت و خود شکوفایی می‌شود. از نظر سیکسی، ارتباط و حل مسئله، پذیرش مشکل، منابع مذهبی و اجتماعی با میزان تاب‌آوری خانواده در ارتباط است. میزان تاب‌آوری در شما چقدر است؟ آیا اعضای خانواده شما دارای ویژگی تاب‌آوری هستند؟

در جهانی زندگی می‌کنیم که با مخاطرات و تنش‌های بسیاری مواجه هستیم و هرروز بر شدت این تنش‌ها افزوده می‌شود. این مسئله زمانی مهم می‌شود که امروزه ما نمی‌توانیم به‌سادگی نسبت به وقوع تغییرات، عکس‌العمل نشان دهیم. در وضعیتی که با مجموعه‌ای از فشارهای جدید و پیچیده ای مواجه هستیم که مدام در حال تغییر هستند، سازگاری با تفکرات راهبردی، نه تنها ضروری است؛ بلکه فرصت به حساب می‌آید. این موضوع برای جوامع، عواملی اساسی هستند که نبود آن‌ها باعث در معرض خطر قرار گرفتن سلامت، وحدت اجتماعی، ثبات آن و همچنین موفقیت و کامیابی آن جامعه می‌گردد.

فقر، تورم افسارگسیخته، بیکاری‌های گسترده، محرومیت‌های اقتصادی و افزایش سرسام‌آور هزینه‌های زندگی از جمله پیامدهای بحران‌های مالی اخیر است که هر یک می‌تواند عاملی باشد که فرد را به سمت بحران‌های اجتماعی هم چون روابط ناسالم، بزهکاری و خشونت، سوق بدهد. از مهم‌ترین مباحث کلیدی در بحث اجتماعات تاب آور، تعیین شاخص‌های لازم برای اندازه‌گیری و ارزیابی میزان تاب‌آوری آن‌هاست. اجماع جامعه علمی مبنی بر این است که تاب‌آوری و اجتماع تاب آور مفهومی چندجانبه و شامل ابعادی مانند اجتماعی، اقتصادی، نهادی، کالبدی و محیطی است (فنی و معصومی، ۱۳۹۵). تاب‌آوری اجتماعی را به بخش قابل تغییر سیستم‌های اجتماعی مانند تطبیق‌پذیری و تغییرپذیری مربوط دانسته و دو شاخصه برای آن تعیین نموده است: سرمایه اجتماعی و ظرفیت تطبیق‌پذیری. سرمایه اجتماعی مربوط به کیفیت روابط بین اعضای جامعه است. سرمایه اجتماعی مربوط به سهمی است که اعتماد، هنجارها و شبکه اجتماعی می‌تواند در حل مشکلات رایج جامعه داشته باشند (پیران و همکاران، ۱۳۹۶).

نتایج این پژوهش می‌تواند در طراحی و اجرای برنامه‌های موثرتر و توسعه برنامه‌های اصلاح و تربیت برای افزایش خودکارآمدی اجتماعی مددجویان و کاهش نرخ عود مجدد جرم و بهبود فرایند بازگشت مجدد مددجویان به جامعه و کاهش بازگشت آن‌ها به زندان کمک کند. فرایند باز اجتماعی شدن مددجویان و تأثیر آن بر خودکارآمدی اجتماعی و تاب‌آوری اجتماعی خانواده‌هایشان به شدت مؤثر خواهد بود. با شناسایی رابطه بین خودکارآمدی اجتماعی مددجویان و تاب‌آوری اجتماعی خانواده‌ها، می‌توان برنامه‌هایی برای حمایت از خانواده‌های این افراد و بهبود کیفیت زندگی آن‌ها طراحی کرد.

مقایسه مددجویانی که در محیط‌های کاری (مجموع‌های کشت و صنعت) و محیط‌های محروم از آزادی (زندان‌ها) قرار دارند، به درک بهتر تأثیر محیط بر شکل‌گیری و تقویت خودکارآمدی اجتماعی کمک می‌کند. همچنین این پژوهش می‌تواند به تکمیل مدل‌های موجود در زمینه روانشناسی اجتماعی و جرم‌شناسی کمک کند و درک ما را از عوامل مؤثر بر خودکارآمدی اجتماعی و تاب‌آوری اجتماعی خانواده‌ها افزایش دهد و می‌تواند به سیاست‌گذاران کمک کند تا سیاست‌های مؤثرتری برای کاهش جرم و افزایش توانمندسازی اجتماعی مددجویان تدوین کنند تا منجر به کاهش جرم، بزهکاری و سایر مشکلات اجتماعی و تقویت خانواده‌ها و کاهش هزینه‌های اجتماعی ناشی از جرم و مشکلات خانوادگی می‌شود.

مبانی نظری و پیشینه تحقیق

خودکارآمدی اجتماعی:

خودکارآمدی باور افراد درباره توانایی‌هایشان است که سطوح معینی از عملکرد را مشخص می‌کند و بر اتفاقات مؤثر در زندگی تأثیر می‌گذارد (نریمانی و وحیدی، ۱۳۹۲). خودکارآمدی از جمله عوامل فردی است که در صورت بالا بودن آن، احتمال می‌رود فرد با توجه به احساس درونی به وجود آمده از عملکرد خود و شرایط موجود از فعالیت خود لذت بیشتری ببرد (آقاخان بابائی و پور سلطانی زرنندی، ۱۳۹۶).

تاب‌آوری اجتماعی:

تاب‌آوری اجتماعی به یک واحد اجتماعی یا گروهی اطلاق می‌شود که به طور جمعی با استرس‌ها و آشفتگی‌های ناشی از روابط اجتماعی (تغییرات سیاسی و محیطی) کنار بیایند یا به آن پاسخ دهند (کووک و همکاران، ۲۰۱۶). به ظرفیت یک جامعه یا اجتماع محلی در مقابله و انطباق با اختلالات و تغییرات اشاره دارد و توانایی جوامع برای خودسازماندهی، تنظیم تنشها و افزایش ظرفیت خود برای یادگیری را انطباق و پوشش می‌دهد. این بعد از تاب‌آوری به ترکیب جمعیتی جامعه از جنس، سن، نژاد، معلولیت، جمعیت، وضعیت اجتماعی وابسته به اقتصاد و سرمایه‌های اجتماعی اشاره دارد. توانایی اعضای اجتماع برای انجام اقدامی معنادار، اندیشمندانه و جمعی برای علاج اثرات یک مشکل، از جمله توانایی تفسیر شرایط و محیط، دخالت و از جای خود حرکت کردن. خرم‌دین و پاشنگ (۱۴۰۲) به پیش‌بینی خودکارآمدی اجتماعی بر اساس قاطعیت در دانش آموزان مقطع متوسطه شهر تهران پرداخته‌اند که جامعه آماری موردبررسی کلیه دانش آموزان مقطع متوسطه منطقه ۵ شهر تهران که در سال تحصیلی ۹۸-۹۷ مشغول به تحصیل بودند. حجم نمونه این پژوهش ۲۱۷ نفر در نظر گرفته شد. برای تجزیه و تحلیل داده‌های پژوهش از آزمون رگرسیون چند متغیره و ضریب همبستگی پیرسون استفاده شد. یافته‌ها نشان داد که متغیر قاطعیت، خودکارآمدی اجتماعی را پیش‌بینی می‌کند و بین خودکارآمدی اجتماعی با قاطعیت ارتباط معناداری وجود دارد.

حسین زاده و همکاران (۱۴۰۱) به بررسی جامعه‌شناختی میزان تاب‌آوری اجتماعی در بین سرپرستان خانوار شهر رامهرمز و برخی عوامل مرتبط با آن پرداخته‌اند که تاب‌آوری اجتماعی، خصیصه ذاتی و توانایی بخش‌ها و واحدهای اجتماعی یک جامعه، به منظور کاهش آشفتگی‌های اجتماعی و تقلیل از هم گسیختگی‌ها و ایجاد شرایط مثبت و سازگار است. روش پژوهش، پیمایش و ابزار گردآوری داده‌ها پرسش‌نامه بوده است. جامعه آماری پژوهش را سرپرستان خانوار شهر رامهرمز تشکیل می‌دهند که ۸۳۰ خانوار از آن‌ها به عنوان حجم نمونه، با روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای انتخاب شدند. نتایج پژوهش حاضر نشان داد میانگین تاب‌آوری اجتماعی سرپرستان خانوار در حد متوسط رو به بالا قرار دارد و بین متغیرهای مستقل حمایت اجتماعی ادراک شده، سرمایه فرهنگی و امید به آینده با تاب‌آوری اجتماعی رابطه معنی‌داری وجود دارد. یافته‌های تحلیل مسیر نشان داد اثر مستقیم و غیرمستقیم و کل سازه‌های حمایت اجتماعی و سرمایه فرهنگی بر مسئله تحقیق معنی‌دار بوده است.

حیدر پور (۱۴۰۱) به بررسی و مقایسه میزان تاب‌آوری، خودکارآمدی و آشفتگی روان‌شناختی در افراد با نشانه‌های اضطراب اجتماعی و افراد عادی پرداخته که روش این پژوهش از نوع توصیفی و علی مقایسه‌ای بوده است. جامعه آماری شامل تمامی افراد مبتلابه اختلال اضطراب اجتماعی مراجعه‌کننده به مرکز مشاوره نور شهر مشهد در سال ۱۴۰۱ بود که با توجه به مصاحبه بالینی توسط روانشناس و مقیاس اختلال اضطراب اجتماعی این تشخیص را دریافت کرده بودند؛ و جامعه بهنجار شامل افرادی بود که تشخیص اختلال اضطراب اجتماعی دریافت نکردند. با توجه به حجم جامعه و نمونه‌گیری به روش در دسترس، نمونه شامل ۳۰ فرد مبتلابه اختلال اضطراب اجتماعی و ۳۰ فرد عادی که بر اساس مقیاس اختلال اضطراب اجتماعی و تشخیص روانشناس بالینی هیچ علامتی دریافت نکرده بودند، بود. به‌منظور بررسی این پژوهش از پرسشنامه‌های تاب‌آوری، خودکارآمدی و مقیاس آشفتگی هیجان استفاده شد. به‌منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها از آزمون تی مستقل استفاده شد. نتایج حاکی از آن بود که بین تاب‌آوری، خودکارآمدی و مقیاس آشفتگی هیجان در دو گروه تفاوت معناداری مشاهده شد.

که کیارا کونسلیو و همکاران (۲۰۲۴) به بررسی ریشه‌های فشار بین فردی در کار: نقش فرسودگی شغلی و خودکارآمدی اجتماعی پرداخته‌اند که نتایج نشان می‌دهد نشانه فرسودگی شغلی اختلال عاطفی به‌طور منحصربه‌فردی فشار بین فردی را پیش‌بینی می‌کند و باورهای خودکارآمدی اجتماعی به پیشگیری از فرسودگی شغلی و آسیب‌های عاطفی آن کمک می‌کند و خودکارآمدی اجتماعی با کاهش آسیب عاطفی، فشارهای بین فردی را کاهش می‌دهد. در میان علائم اصلی فرسودگی شغلی، اختلال عاطفی واریانس منحصربه‌فردی را در فشار بین فردی در محل کار پس از دو سال پیش‌بینی می‌کند. علاوه بر این، باورهای خودکارآمدی اجتماعی با کاهش قابل توجهی در اختلال عاطفی همراه بود، که به نوبه خود، واسطه رابطه طولی بین خودکارآمدی اجتماعی و فشار بین فردی بود.

سالادو و همکاران (۲۰۲۴) به بررسی قیاس خودکارآمدی اجتماعی برای نوجوانان اسپانیایی و پرتغالی (۱۳ تا ۱۸ ساله): ویژگی‌های روان‌سنجی و عدم تغییر اندازه‌گیری پرداخته‌اند که نتایج نشان می‌دهد که خودکارآمدی اجتماعی به باور افراد در مورد توانایی خود در برقراری روابط اجتماعی مؤثر اشاره دارد. در دوران نوجوانی با روابط اجتماعی مثبت، مهارت‌های مقابله با تجارب نامطلوب و سلامتی مرتبط بوده است. در حالی که تحقیقات قبلی بر بعد کلی خودکارآمدی متمرکز شده است. خودکارآمدی اجتماعی بهزیستی فردی و اجتماعی را در جوانان و همچنین رشد سالم و مثبت را تقویت می‌کند. استفاده از این خرده‌مقیاس در برنامه‌های ارزیابی و مداخله می‌تواند درک ما را در مورد ابعاد مختلف رشد نوجوانان افزایش دهد.

روش مورد بررسی

محقق که جهان‌بینی و پارادایم فرا اثبات‌گرایی را گزینش نموده است، رویکرد کمی را برای انجام پژوهش در نظر می‌گیرد و استراتژی پژوهش توصیفی را اتخاذ نموده است، بنابراین این پژوهش، یک پژوهش کمی و پس از اخذ نتایج یک تحلیل اکتشافی با رویکرد جامعه‌شناسی نموده که به لحاظ ماهیت، کاربردی است. این پژوهش بر اساس روش انجام کار از نوع پیمایشی با رویکرد فرضیات همبستگی (رابطه‌ای) و معادلات ساختاری (علی) می‌باشد. در یک مقطع زمانی انجام می‌شود و پژوهشگر برای جمع‌آوری داده‌های مرتبط به متغیرهای مستقل و وابسته از روش میدانی استفاده می‌کند. بنابراین ابتدا ادبیات موضوع را مورد مطالعه قرار داده و با استفاده از منابع علمی داخلی و خارجی از طریق فیش‌برداری، داده‌های موردنظر را جمع‌آوری و مبانی نظری و پیشینه پژوهش را تدوین می‌کند و سپس با استفاده از پرسشنامه جامع و محقق ساخته برای هر متغیر، اقدام به جمع‌آوری داده‌های اولیه به صورت کمی و عددی نموده و با استفاده از روش‌های آماری از جمله تحلیل همبستگی و رگرسیون چند متغیره، فرضیات پژوهش را ارزیابی و تحلیل می‌کند و در نهایت به کمک ادبیات پژوهش و نگاه محقق و انجام گفتگو با خبرگان حوزه مورد مطالعه، به یک دید مناسب از نظر جامعه‌شناختی در خصوص موضوع پژوهش دست می‌یابد.

روش گردآوری داده‌ها در این مرحله محقق از طریق روش میدانی و به کمک پرسشنامه، داده‌های اولیه و از طریق روش کتابخانه‌ای بطور نظام مند ادبیات نظری و مفاهیم اصلی مرتبط با متغیرهای پژوهش را گردآوری می‌کند و با توجه به اینکه این پژوهش، پژوهشی توصیفی است، هم‌نیاز به مطالعه کتابخانه‌ای و هم‌نیاز به پرسشنامه برای جمع‌آوری داده‌ها و تحلیل آن‌ها دارد.

در این پژوهش جامعه آماری شامل کلیه مددجویان مستقر در زندان‌های اراک می‌باشد اما با توجه به هدف پژوهش، سطح دسترسی به جامعه آماری و هزینه‌های اقتصادی پژوهش و قدرت تعمیم‌پذیری به جامعه و توجه به مسائل اجتماعی در این شهر و محل فعالیت وزندگی محقق، جامعه‌ای را به‌عنوان جامعه هدف پژوهش که شامل مددجویان شاغل در مجتمع‌های کشت و صنعت و مددجویان عادی مستقر در زندان‌های شهر اراک که بخشی از جامعه آماری است، انتخاب نموده تا قابلیت تعمیم نتایج از جامعه هدف به جامعه آماری وجود داشته باشد.

یافته‌های پژوهش

آزمون کفایت حجم نمونه و کرویت روابط (تحلیل عاملی)

اکنون محقق پرسشنامه برآمده از پژوهش انجام‌شده را که دارای ۶۷ شاخص است و در یک نمونه معینی توزیع گردیده و آمار توصیفی و پیش‌پردازش‌های لازم روی آن انجام پذیرفته است. کلید استفاده از تحلیل عاملی تأییدی در معادلات ساختاری وجود آزمون کفایت حجم نمونه و کرویت روابط هست. این آزمون از دو آزمون KMO و BARTLETT تشکیل شده است. اگر شاخص KMO بزرگ‌تر از ۰.۷ باشد یعنی حجم نمونه ما برای انجام تحلیل عاملی کافی است؛ اما آزمون بارتلت دارای مقدار تفسیرپذیری نیست، بلکه باید سطح پذیرش معناداری آن کمتر از ۵ درصد باشد تا کرویت (یعنی سؤالات جهت نداشته باشد فقط باید باهم رابطه داشته باشد) روابط نیز تأیید شود.

جدول ۱. کفایت حجم نمونه و کرویت روابط پژوهش برای داده‌های زندانیان عادی

وضعیت نمونه	مقادیر آزمون
شاخص KMO	۰.۷۴۸
آزمون بارتلت	۰.۰۰۰

در جدول ۱ شاخص KMO به میزان ۰.۷۴۸ برای داده‌های زندانیان بوده که بزرگ‌تر از ۰.۷ است و از طرفی آزمون بارتلت در سطح پذیرش معناداری کمتر از ۵ درصد بوده و کرویت روابط نیز تأیید می‌شود. اکنون محقق می‌تواند به آزمون فرضیات پژوهش در قالب آمار استنباطی با رویکرد معادلات ساختاری بپردازد.

جدول ۲. کفایت حجم نمونه و کرویت روابط پژوهش برای داده‌های زندانیان رای باز

وضعیت نمونه	مقادیر آزمون
شاخص KMO	۰.۷۴۰
آزمون بارتلت	۰.۰۰۰

در جدول ۲ شاخص KMO به میزان ۰.۷۴۰ که برای داده‌های رای بازها بوده که بزرگ‌تر از ۰.۷ است و از طرفی آزمون بارتلت در سطح پذیرش معناداری کمتر از ۵ درصد بوده و کرویت روابط نیز تأیید می‌شود. اکنون محقق می‌تواند به آزمون فرضیات پژوهش در قالب آمار استنباطی با رویکرد معادلات ساختاری بپردازد.

آزمون تفاوتی متغیرهای پژوهش

با مقایسه میانگین، یک متغیر را با یک استاندارد در یک گروه یا دو یا چند گروه مستقل و یا یک یا چند حالت و بازه زمانی مشخص مقایسه و تفاوت سنجی می‌کنند.

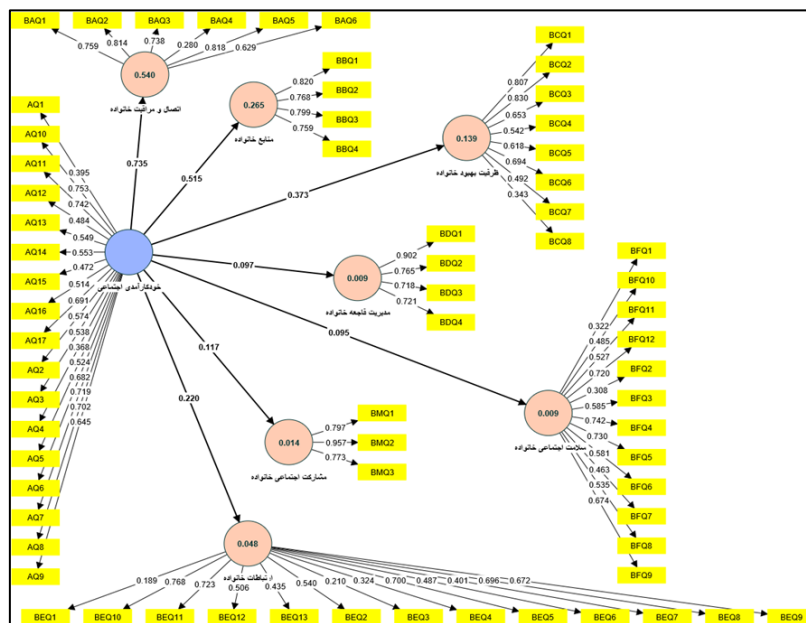
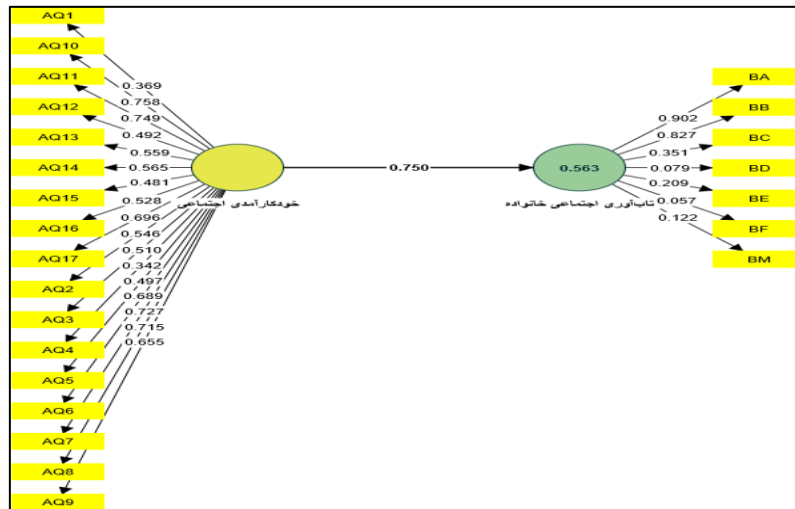
تجزیه و تحلیل داده‌ها در معادلات ساختاری

مدل معادلات ساختاری رابطه علت و معلولی بین دو یا چند متغیر را بررسی می‌کند لذا در این پژوهش ابتدا مدل اندازه‌گیری که در تکنیک حداقل مربعات جزئی که به مدل بیرونی معروف است بررسی شده و تمامی آزمون‌های مرتبط با روایی و پایایی آن تحلیل شده و سپس مدل ساختاری که به مدل درونی معروف است بررسی و تمامی آزمون‌های مرتبط با آن در تحلیل مسیر ارزیابی

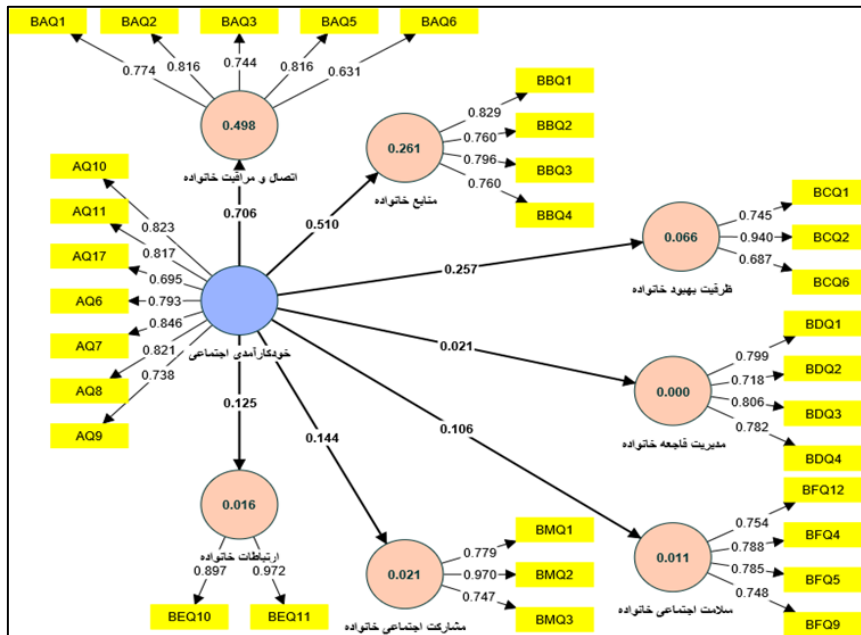
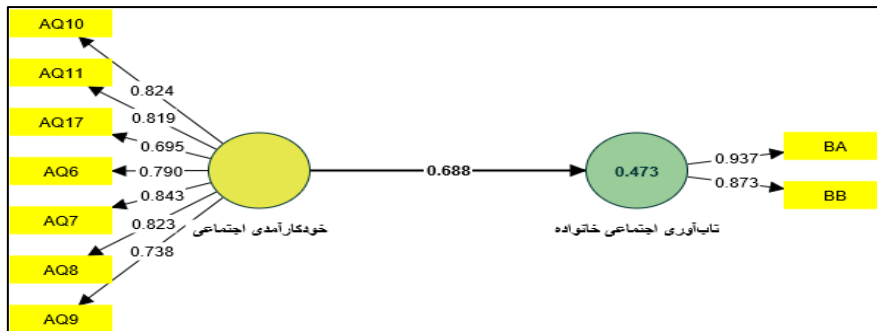
می‌شود. در نهایت مدل کلی پژوهش بر اساس معیاره و آزمون‌های معینی تا تعیین سطح کیفیت و برازش مدل نهایی بررسی شده است.

آزمون همگن بودن (تجانس) مدل اندازه‌گیری مددجویان شاغل در مجتمع‌های کشت و صنعت

بررسی آزمون پایایی مدل از آن جهت که در مدل‌های اندازه‌گیری انعکاسی یک مجموعه سؤالات منعکس‌کننده متغیر پنهان منحصر به فردی هستند؛ باید شرط همگنی، تجانس و تک‌بعدی بودن آن مدل برقرار باشد. این آزمون بیان می‌کند که سوالات یا گویه‌های هر متغیر که در پرسشنامه انعکاسی وجود دارند با یکدیگر همبستگی کامل داشته باشند تا تمامی سوالات به صورت همگن به یک بعد اشاره کنند.



شکل ۱. وضعیت بارعاملی مدل در شرایط غیرهمگن برای گروه مددجویان شاغل در مجتمع‌های کشت و صنعت



شکل ۲ وضعیت بارعاملی مدل در شرایط همگنی برای گروه مددجویان شاغل در مجتمع‌های کشت و صنعت

با بررسی شرایط پایایی مدل اندازه‌گیری در سه آزمون فوق می‌توان نتیجه گرفت که مدل اندازه‌گیری از پایایی لازم برخوردار است.

جدول ۳. ضرایب پایایی هر سه آزمون متغیرهای پنهان مدل اندازه‌گیری

ردیف	نام متغیر	نوع متغیر	نماد متغیر	CA	CR	rho_A	شرایط پایایی
۱	خودکارآمدی اجتماعی	مستقل	A	۰.۹۰۰	۰.۹۲۱	۰.۹۰۲	قبول
۲	اتصال و مراقبت	وابسته	BA	۰.۸۱۴	۰.۸۷۱	۰.۸۲۴	قبول
۳	منابع خانواده	وابسته	BB	۰.۷۹۵	۰.۸۸۶	۰.۷۹۷	قبول
۴	ظرفیت بهبود	وابسته	BC	۰.۷۳۵	۰.۸۳۸	۱.۰۱۶	قبول
۵	مدیریت فاجعه و بحران	وابسته	BD	۰.۷۹۶	۰.۸۵۹	۰.۸۰۴	قبول
۶	اطلاعات و ارتباطات	وابسته	BE	۰.۸۷۰	۰.۹۳۳	۱.۱۳۶	قبول
۷	سلامت اجتماعی	وابسته	BF	۰.۷۷۴	۰.۸۵۳	۰.۷۸۹	قبول
۸	مشارکت اجتماعی	وابسته	BM	۰.۸۲۵	۰.۸۷۵	۱.۶۶۷	قبول
۹	تاب‌آوری اجتماعی	وابسته	B	۰.۷۸۶	۰.۹۰۱	۰.۸۴۶	قبول

جدول ۴ آزمون فورنل-لارکر هر متغیر که نتایج این آزمون برای هر متغیر پنهان نشان می‌دهد که وضعیت مطلوبی در هر متغیر اتفاق افتاده است و سؤالات هر متغیر تنها مربوط به همان متغیر است و به دیگر متغیرها در مدل اندازه‌گیری ارتباطی ندارد بنابراین تمامی متغیرهای پنهان مدنظر در مدل اندازه‌گیری از روایی و اگر بالا بی برخوردار هستند.

ارتباطات خانواده	۰.۰۹۸						
خودکارآمدی اجتماعی	۰.۷۹۶	۰.۱۳۲					
سلامت اجتماعی خانواده	۰.۱۰۷	۰.۱۱۱	۰.۱۲۵				
ظرفیت بهبود خانواده	۰.۲۱۰	۰.۱۵۵	۰.۲۵۷	۰.۲۳۲			
مدیریت فاجعه خانواده	۰.۱۱۰	۰.۰۸۵	۰.۰۶۷	۰.۱۷۰	۰.۴۶۶		
مشارکت اجتماعی خانواده	۰.۰۹۳	۰.۱۱۱	۰.۱۲۱	۰.۱۶۶	۰.۰۸۳	۰.۱۴۹	
منابع خانواده	۰.۷۸۳	۰.۰۵۹	۰.۵۹۹	۰.۰۹۶	۰.۱۴۸	۰.۱۱۹	۰.۱۱۴

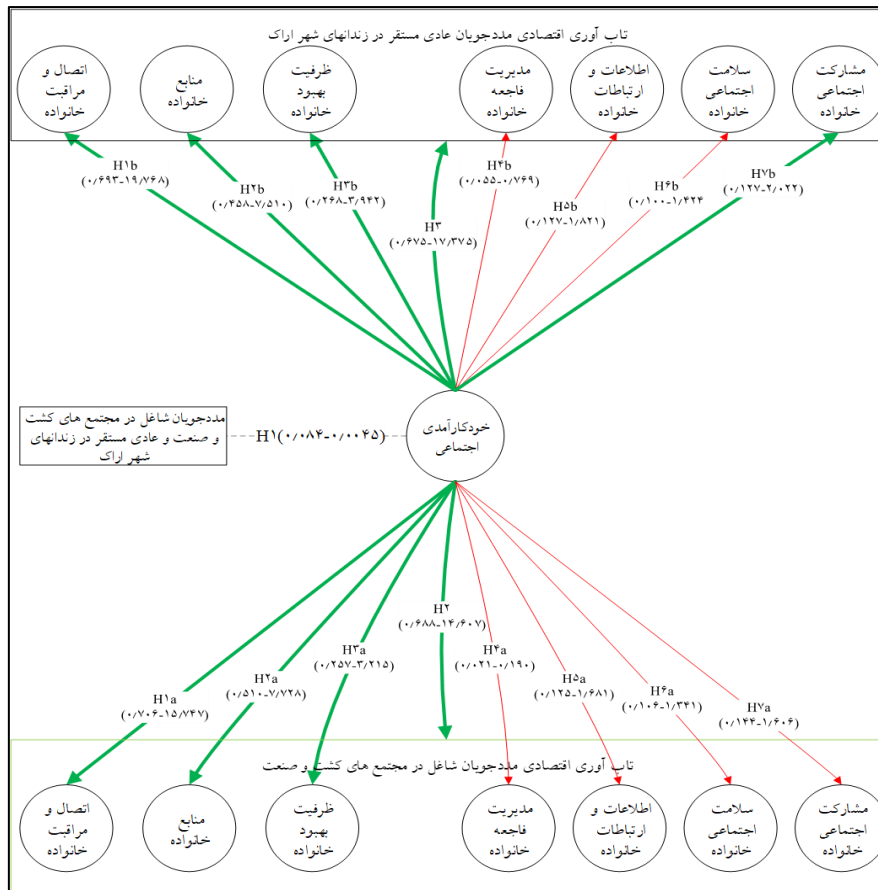
نتایج هر سه آزمون بارهای عرضی و فورنل- لارکر و آزمون ماتریس چند خصیصه-چند روش هر متغیر نشان می‌دهد که متغیرهای پنهان در مدل اندازه‌گیری از روایی و اگر بالایی برخوردار است و با توجه به نتایج می‌توان ادعا کرد حال می‌توانیم مدل ساختاری را بررسی کرده و فرضیه‌های پژوهش را آزمایش کرد.

خلاصه آزمون فرضیه‌های پژوهش

بر اساس نتایج حاصله در بررسی مدل اندازه‌گیری و مدل ساختاری در دو گروه مددجویان شاغل در مجتمع‌های کشت و صنعت و مددجویان عادی مستقر در زندان‌های شهر اراک، خلاصه آزمون فرضیه‌های پژوهش در جدول ۶ و شکل ۳ نشان داده شده است.

جدول ۶. خلاصه آزمون فرضیه‌های پژوهش

ردیف	نوع فرضیه	شرح فرضیه	نتیجه
۱	اصلی اول	خودکارآمدی اجتماعی میان مددجویان شاغل در مجتمع‌های کشت و صنعت و مددجویان عادی مستقر در زندان‌های شهر اراک تفاوت دارد.	تأیید
۲	اصلی دوم	خودکارآمدی اجتماعی بر تاب‌آوری اجتماعی خانواده مددجویان شاغل در مجتمع‌های کشت و صنعت تأثیر دارد.	تأیید
۳	اصلی سوم	خودکارآمدی اجتماعی بر تاب‌آوری اجتماعی خانواده مددجویان عادی مستقر در زندان‌های شهر اراک تأثیر دارد.	تأیید
۴	فرعی اول	خودکارآمدی اجتماعی بر اتصال و مراقبت خانواده مددجویان شاغل در مجتمع‌های کشت و صنعت شهر اراک تأثیر دارد.	تأیید
۵	فرعی دوم	خودکارآمدی اجتماعی بر منابع خانواده مددجویان شاغل در مجتمع‌های کشت و صنعت شهر اراک تأثیر دارد.	تأیید
۶	فرعی سوم	خودکارآمدی اجتماعی بر ظرفیت بهبود خانواده مددجویان شاغل در مجتمع‌های کشت و صنعت شهر اراک تأثیر دارد.	تأیید
۷	فرعی چهارم	خودکارآمدی اجتماعی بر مدیریت فاجعه خانواده مددجویان شاغل در مجتمع‌های کشت و صنعت شهر اراک تأثیر دارد.	رد
۸	فرعی پنجم	خودکارآمدی اجتماعی بر اطلاعات و ارتباطات خانواده مددجویان شاغل در مجتمع‌های کشت و صنعت شهر اراک تأثیر دارد.	رد
۹	فرعی ششم	خودکارآمدی اجتماعی بر سلامت اجتماعی خانواده مددجویان شاغل در مجتمع‌های کشت و صنعت شهر اراک تأثیر دارد.	رد
۱۰	فرعی هفتم	خودکارآمدی اجتماعی بر مشارکت اجتماعی خانواده مددجویان شاغل در مجتمع‌های کشت و صنعت شهر اراک تأثیر دارد.	رد
۱۱	فرعی هشتم	خودکارآمدی اجتماعی بر اتصال و مراقبت خانواده مددجویان عادی مستقر در زندان‌های شهر اراک تأثیر دارد.	تأیید
۱۲	فرعی نهم	خودکارآمدی اجتماعی بر منابع خانواده مددجویان عادی مستقر در زندان‌های شهر اراک تأثیر دارد.	تأیید
۱۳	فرعی دهم	خودکارآمدی اجتماعی بر ظرفیت بهبود خانواده مددجویان عادی مستقر در زندان‌های شهر اراک تأثیر دارد.	تأیید
۱۴	فرعی یازدهم	خودکارآمدی اجتماعی بر مدیریت فاجعه خانواده مددجویان عادی مستقر در زندان‌های شهر اراک تأثیر دارد.	رد
۱۵	فرعی دوازدهم	خودکارآمدی اجتماعی بر اطلاعات و ارتباطات خانواده مددجویان عادی مستقر در زندان‌های شهر اراک تأثیر دارد.	رد
۱۶	فرعی سیزدهم	خودکارآمدی اجتماعی بر سلامت اجتماعی خانواده مددجویان عادی مستقر در زندان‌های شهر اراک تأثیر دارد.	رد
۱۷	فرعی چهاردهم	خودکارآمدی اجتماعی بر مشارکت اجتماعی خانواده مددجویان عادی مستقر در زندان‌های شهر اراک تأثیر دارد.	تأیید



شکل ۳. خلاصه آزمون فرضیه‌های پژوهش

نتیجه گیری

این مطالعه باهدف تبیین جامعه‌شناختی مقایسه خودکارآمدی اجتماعی مددجویان شاغل در مجتمع‌های کشت و صنعت و مددجویان عادی مستقر در زندان‌های شهر اراک و تأثیر آن بر تاب‌آوری اجتماعی خانواده مددجویان صورت گرفته است؛ بنابراین مدل مفهومی بر اساس مطالعات پایه مرتبط با ادبیات و پیشینه پژوهش که و نمایش‌دهنده روابط علی بین متغیرهای پژوهش بوده که متغیر مستقل پژوهش شامل خودکارآمدی اجتماعی بر اساس پژوهش شیبیر و همکاران (۱۹۸۲) و متغیر وابسته تاب‌آوری اجتماعی بر اساس پژوهش پتففرام و همکاران (۲۰۱۳)؛ کیزی (۱۹۸۸)؛ کوئرنر و فیتزپاتریک (۲۰۰۲) استخراج شده و مسئله پژوهش‌گزینهش نموده است. در راستای آزمون مدل مفهومی پژوهش در قالب یک حجم نمونه معین و برای پاسخ به فرضیه‌های پژوهش و آزمون آن‌ها از روش مقایسه میانگین‌ها و رگرسیون چندگانه و مدل‌سازی معادلات ساختاری و آمار توصیفی برای متغیرهای جمعیت شناختی و سؤالات و متغیرهای پژوهش استفاده شده است. پرسشنامه‌ای در بین ۳۹۷ نفر اعضای نمونه مطالعاتی در میان دو گروه مددجویان شاغل در مجتمع‌های کشت و صنعت و مددجویان عادی مستقر در زندان‌های شهر اراک توزیع شده و درنهایت پس از پیش‌پردازش‌ها و غربالگری تعداد ۳۳۱ نمونه در میان مددجویان شاغل در مجتمع‌های کشت و صنعت و تعداد ۳۳۰ نمونه در میان مددجویان عادی مستقر در زندان‌های شهر اراک با نرخ بازگشت ۸۳ درصد به کمک نرم‌افزار SPSS و Smart.Pls مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است.

این پژوهش با در نظر گرفتن این ضرورت صورت گرفت که تفاوت خودکارآمدی اجتماعی مددجویان شاغل در مجتمع‌های کشت و صنعت و مددجویان عادی مستقر در زندان‌های شهر اراک و تأثیر آن بر تاب‌آوری اجتماعی خانواده مددجویان از دیدگاه جامعه‌شناختی در زندان شهر اراک چگونه می‌باشد؟ این موضوع به‌عنوان یک مسئله ذهنی و اجتماعی محقق، مطالب و مسائل مرتبط به خودکارآمدی و تاب‌آوری اجتماعی را در میان گروه‌های زندانیان عادی و رای باز تعریف کرده است و اکثر مسئولیت‌های آن را مبتنی بر توسعه و توانمندسازی خانواده آنان با رویکرد اقتصادی و استقرار مسئولیت اجتماعی خود بنا نموده است که در

مدیریت سرمایه اجتماعی و شناخت مؤلفه‌های جامعه‌شناسی آن بسیار حائز اهمیت بوده که مورد غفلت قرار گرفته است. طبیعی است مؤلفه‌های دیگری نیز وجود دارد که در حوزه پژوهش قابل تعریف باشد. با توجه به بررسی پژوهش‌های گذشته و مطالعه و جستجو پیرامون موضوع پژوهش انتخاب گردید که مؤلفه‌های اصلی هماهنگ با محتوای فرضیه‌های پژوهش انتخاب شده‌اند. در بررسی سابقه و پیشینه تحقیقات انجام شده در رابطه با این موضوع، مقالاتی وجود دارند که با تأکید بر موضوع مطرح شده‌اند اما مقالات اندکی وجود دارد که بر روی تفاوت و تأثیر متغیرهای پژوهش اشاره‌ای داشته‌اند. نتیجه نهایی در سطح اطمینان ۹۵ درصد بررسی شده و بر اساس روابط میان متغیرها و نتایج حاصل شده از تحلیل‌های آماری به بحث و مقایسه یافته‌ها در هر فرضیه پرداخته می‌شود.

بحث مبتنی بر نتیجه فرضیه اصلی اول: خودکارآمدی اجتماعی میان مددجویان شاغل در مجتمع‌های کشت و صنعت و مددجویان عادی مستقر در زندان‌های شهر اراک تفاوت معنادار دارد.

یافته‌های پژوهش حاضر نشان داد که سطح خودکارآمدی اجتماعی در میان مددجویان شاغل در مجتمع‌های کشت و صنعت به طور معناداری بالاتر از مددجویان عادی مستقر در زندان‌های شهر اراک است. این نتیجه با نظریه‌ی خودکارآمدی بندورا (۱۹۹۷) همسو است که معتقد است تجربه‌های موفقیت عملی و مشارکت در فعالیت‌های هدفمند می‌توانند انتظارات فرد نسبت به توانایی‌های خود را بهبود بخشند. اشتغال در محیط‌های کشت و صنعت، فرصت مشارکت اجتماعی، کسب مهارت‌های جدید و تجربه موفقیت تدریجی را فراهم می‌کند؛ عواملی که می‌توانند به طور مستقیم خودکارآمدی اجتماعی را ارتقا دهند. برخلاف این شرایط، مددجویان عادی که فاقد چنین فعالیت‌های ساختارمندی هستند، ممکن است کمتر در معرض این فرایندهای تقویت‌کننده قرار گیرند.

همچنین نتایج با برخی مطالعات داخلی همخوانی دارد. به عنوان نمونه، پژوهش احمدی و همکاران (۱۳۹۸) نشان داد که برنامه‌های توانمندسازی مبتنی بر اشتغال در زندان‌ها می‌توانند مهارت‌های ارتباطی و اعتمادبه‌نفس اجتماعی زندانیان را به طور معناداری افزایش دهند. این یافته بیانگر آن است که کار کردن در واحدهای تولیدی نه تنها به ارتقای مهارت‌های فنی مددجویان کمک می‌کند، بلکه در تقویت پیوندهای اجتماعی و آماده‌سازی برای بازگشت به جامعه نیز مؤثر است. از سوی دیگر، پژوهش لرمان و همکاران (۲۰۱۷) نیز تأکید کرده‌اند که فعالیت‌های شغلی ساختاریافته در محیط زندان موجب کاهش احساس بی‌پهلوگی، افزایش تعامل مثبت و ارتقای خودکارآمدی اجتماعی می‌شوند.

علت تفاوت معنادار مشاهده شده را می‌توان در ماهیت محیط و تعاملات اجتماعی میان دو گروه جستجو کرد. محیط‌های کشت و صنعت معمولاً ساختاری منسجم، اهداف مشخص و روابط بین فردی مثبت‌تری را فراهم می‌آورند که در آن مددجو فرصت دریافت بازخورد مثبت، حل مسئله مشارکتی و تجربه موفقیت را دارد. بر اساس پژوهش اسچانک و دیندتو (۲۰۲۰) محیط‌های ایستای زندان، به دلیل محدودیت فرصت‌های تعاملات مثبت و کاهش تجارب موفقیت‌آمیز، کمتر زمینه‌ساز ارتقای خودکارآمدی اجتماعی هستند. از منظر نظری، این تفاوت می‌تواند بر اساس مدل‌های یادگیری اجتماعی تبیین شود؛ چرا که الگوگیری از همکاران، بازخورد مستمر و تجربه موفقیت نقش کلیدی در خود پنداره و خودکارآمدی دارد.

منابع

۱. امیرپور، برزو، امینی، کیانوش، فتحی احمدسرائی، نرگس، کلهرنیاگلکار، مریم. (۱۳۹۴). نقش پیش‌بینی‌کنندگی سبک‌های فرزندپروری و اعتماد اجتماعی در فرار دختران از خانه. پژوهش‌های راهبردی مسائل اجتماعی، ۳(۳)، ۳۹-۵۰.
۲. احمدی، م.، حسینی، ا.، و رستمی، ک. (۱۳۹۸). تأثیر برنامه‌های توانمندسازی شغلی بر مهارت‌های ارتباطی زندانیان. فصلنامه علمی-پژوهشی علوم اجتماعی ایران، ۱۶(۲)، ۱۴۵-۱۶۲.
۳. نریمانی، محمد و وحیدی، زهره. (۱۳۹۲). مقایسه نارسایی هیجانی، باورهای خودکارآمدی و عزت نفس در میان دانش‌آموزان با و بدون ناتوانی یادگیری. ناتوانی‌های یادگیری، ۳(۲) (پیاپی ۹)، ۷۸-۹۱.
۴. گل محمدی، محمود، ۱۳۹۰، بررسی رابطه "خودکارآمدی و توکل به خدا با موفقیت تحصیلی" در دانش‌آموزان ایتم تحت حمایت کمیته امداد امام خمینی ره شهر بیرجند، پایان‌نامه کارشناسی ارشد.

۵. اسلامی، نصرت، ۱۳۸۷، بررسی رابطه انتظار معلم و خودکارآمدی دانش آموزان با پیشرفت تحصیلی در مقطع متوسطه شهرستان بیرجند، پایان نامه کارشناسی ارشد روان‌شناسی تربیتی، بیرجند، دانشگاه آزاد اسلامی بیرجند.
۶. امین زاده، انوشه، سرمد، زهره، ۱۳۸۸، تکلیف مدرسه و پیشرفت تحصیلی: نقش تعدیل کننده سطح تحصیلات مادر و جنس دانش آموز، فصلنامه روان‌شناسان ایرانی، سال ششم/ شماره ۲۱ / ۵۵ صفحه.
۷. غیاثوند، ابوالفضل، الدار صداقت پرست، سمیرا، غلامرضا و محسن ثنایی اقدم (۱۳۹۲). درباره سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی مروری بر ادبیات جهانی درباره تاب‌آوری ملی گزارش پژوهشی مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، مطالعات اقتصادی، شماره مسلسل ۱۳۵۸۲
۸. آهنی، ساره، ۱۳۸۸، بررسی رابطه بین کیفیت زندگی و خودکارآمدی در مادران دانش آموزان عقب مانده ذهنی در شهرستان بی، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد بیرجند.
۹. پیران، پرویز، اسدی، سعیده و نیکو دادگر (۱۳۹۶). بررسی نقش تاب‌آوری اجتماعی در موفقیت فرآیند بازسازی (مطالعه موردی: جوامع روستایی درب آستانه و باباپشمان پس از زلزله سال ۱۳۸۵ دشت سیالخور، استان لرستان). فصلنامه مسکن و محیط روستا، شماره ۱۵۷، صص ۸۷-۱۰۰
۱۰. آقاخان بابایی، زهرا؛ سلطانی و شماره زهره، شفیع میثم، حقوقی نوشین. ۱۳۹۶. بهبود کیفیت زندگی خانواده‌های کودکان با نیازهای خاص. انتشارات تولید علم.
۱۱. خرم‌دین، مریم و پاشنگ، سارا، ۱۴۰۲، پیش‌بینی خودکارآمدی اجتماعی بر اساس قاطعیت در دانش آموزان، اولین کنفرانس بین‌المللی روانشناسی، علوم اجتماعی، علوم تربیتی و فلسفه، بابل.
۱۲. حسین زاده، علی حسین، بوداقی، علی، & موسوی مقدم، سیده سارا. (۱۴۰۱). بررسی جامعه‌شناختی میزان تاب‌آوری اجتماعی در بین سرپرستان خانوار شهر رامهرمز و برخی عوامل مرتبط با آن. پژوهش‌های راهبردی مسائل اجتماعی، ۱۱(۳)، ۱۳۹-۱۶۰.

doi: 10.22108/srsp.2023.135186.1841

۱۳. حیدر پور، سمانه، ۱۴۰۱، مقایسه میزان تاب‌آوری، خودکارآمدی فردی و آسفتگی روان‌شناختی در افراد انشانه‌ها با اضطراب اجتماعی و افراد عادی، سومین همایش ملی آسیب‌شناسی روانی، اردبیل

14. Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: The exercise of control*. New York: W.H. Freeman.
15. Bandura, A. (1986) Perceived self- efficacy in cognitive development and functioning.
16. Maddux JE. The power of believing you can *Handbook of positive psychology*. oxf uni press, 2002.
17. Lerman, A. E., Sadin, M. L., & Ankuda, C. K. (2017). Prison labor, rehabilitation, and the self-efficacy of incarcerated men. *Journal of Offender Rehabilitation*, 56(4), 257–276.
18. Schunk, D. H., & DiBenedetto, M. K. (2016). Self-efficacy theory in education. In K. R. Wentzel & D. B. Miele (Eds.), *Handbook of motivation at school* (2nd ed., pp. 34–54). Routledge.
19. Patrick, H., Knee, C. R., Canevello, A., & Lonsbary, C. (2007). The role of need fulfillment in relationship functioning and well-being: A self-determination theory perspective. *Journal of Personality and Social Psychology*, 92, 434–457.
20. Caprara, G. V.; Steca, P; Zelli, A & Capanna, C. (2005). A New Scale for Measuring Adults' Prosocialness. *European Journal of Psychological Assessment*. 21, (2), 77-89.
21. Smith, H. M., & Betz, N. E. (2000). Development and Validation of a Scale of Perceived Social Self-Efficacy. *Journal of Career Assessment*, 8(3), 283-301. <https://doi.org/10.1177/106907270000800306>
22. Caprara, G. V., Alessandri, G., & Eisenberg, N. (2011). Prosociality: The contribution of traits, values, and self-efficacy beliefs. *Journal of Personality and Social Psychology*, 102(6), 1289–1303. <https://doi.org/10.1037/a0025626>
23. Salado, V., Gaspar, T., Moreno-Maldonado, C., Gaspar de Matos, M., & Rivera, F. (2024). The Social Self-Efficacy Scale for Spanish and Portuguese (13–18-Year-Olds) Adolescents: Psychometric Properties and Measurement Invariance. *Journal of Psychoeducational Assessment*, 42(5), 570-587. <https://doi.org/10.1177/07342829241241923>.